

Anticiperende rechters en rechtbanktheater

© 5 december 2020 Norbert de Jonge (mail@norbertdejonge.nl); CC BY-NC-ND 4.0

In het opiniestuk *Over vermeende wetshistorische rechtsvinding en selectieve interpretatie* (Ars Aequi,¹ 2020) wijzen vijf rechtsgeleerden op een problematische verschuiving van heteronome naar autonome rechtsvinding; van de rechter als spreekbuis en uitlegger van de wet naar de rechter als rechtsvormer.² De rechter wordt wetgever-plaatsvervanger als deze kijkt naar maatschappelijke ontwikkelingen en dan *onder het mom van* wethistorische interpretatie eigen opvattingen aan beslissingen ten grondslag legt. Als voorbeeld geven de schrijvers de verbodszaak tegen Vereniging Martijn, waarbij de Hoge Raad, zonder verdere toelichting en zonder aanknopingspunten in de wettekst of parlementaire geschiedenis, als noodgreep koos voor het laagdrempeliger EVRM-criterium 'noodzakelijk in een democratische samenleving' in plaats van het wetshistorische ontwrichtingscriterium. De rechtskundigen eindigen hun betoog als volgt:

"Niet alleen ontbreekt de vereiste democratische legitimatie voor de gekozen oplossingen, maar ook worden hiermee principiële en wel doordachte uitgangspunten in ons staatsbestel terzijde geschoven. Vroeg of laat zal dit het vertrouwen in de rechter en de rechtspraak schaden."

Mijns inziens slaan de auteurs de plank mis op een cruciaal punt. Door politieke druk wordt namelijk de democratische legitimatie gehaald uit - en de wettelijke grondslag gevonden door - anticipatie op komende wetgeving. Het evenwicht tussen de machten is verstoord geraakt, echter niet door de rechter als wetgever-plaatsvervanger, maar door de wetgever als rechter-plaatsvervanger. Doordat de rechter zich onkritisch manifesteert als spreekbuis van de wetgever, laat hij links liggen wetten en verdragen die vrijheidsrechten beschermen. Andere organisaties in Nederland met enige macht vertonen,³ ofwel door de wet ofwel indirect door subsidies van overheidswege, hetzelfde gedrag.

In de verbodszaak tegen Vereniging Martijn hadden de Hoge Raad en advocaat-generaal moeten stellen dat de rechten en vrijheden van kinderen - die opgroeien en volwassen worden - zwaarder aangetast worden door inperking dan door principiële verdediging van het recht op vereniging en meningsuiting. Deze verbodszaak is juist een typerend voorbeeld van hoe zowel de 'hoge' rechters als het Openbaar Ministerie (OM) theatervoorstellingen houden om ogenschijnlijk rationele onderbouwingen aan te leveren voor besluiten die op de achtergrond, op basis van emoties, worden genomen door de wetgever. Ze zijn niet onafhankelijk, en hun goedpraterij is een rookgordijn. Niet zij maar de wetgever bepaalt wanneer wel en wanneer niet wordt opgetreden tegen schending van vrijheidsrechten. Als duidelijk is dat de wetgever voet bij stuk zal

-
- 1 Terzijde, daar werkte ik ooit. "Tijdens uw proeftijd zijn we achter informatie gekomen betreffende uw persoon die maakt dat wij de samenwerking niet willen continueren."
 - 2 https://www.rug.nl/research/portal/files/119309876/Brijn_Koornstra_Roorda_Schilder_Brouwer_Over_vermeende_wetshistorische_rechtsvinding_en_selectieve_interpretatie_Ars_Aequi_2020_161.pdf
 - 3 Denk aan Amnesty International, het College voor de Rechten van de Mens, maar ook de mainstream media.

houden is verdediging voeren in de rechtszaal een zinloze deelname aan theater. Het is je naïviteit bewijzen; tijdverspilling.

Op 18 juni 2011 stelde het OM, op basis van eigen onderzoek en advies van de landsadvocaat, dat het Vereniging Martijn niet strafrechtelijk of civiel kon vervolgen.⁴ Dat het Landelijk Expertisecentrum Kinderporno en KLPD "al jaren de vereniging, de site van de vereniging en de (ex)bestuursleden van Martijn in de gaten" houden, en dat strafbare feiten van (ex)leden zich buiten de vereniging en haar website om hadden afgespeeld. In een brief d.d. 5 september 2011 herhaalde Opstelten, minister van J&V (mijn nadruk):⁵

"Onder aansturing van het OM worden de vereniging en haar website al circa **tien jaar** in de gaten gehouden door het Landelijk Expertisecentrum Kinderporno en het team Beeld en Internet (Kinderporno) van de Dienst IPOL van het KLPD. [...] Recent is alles wat over de vereniging bekend was opnieuw tegen het licht gehouden. De op dat moment beschikbare informatie leverde, ook in onderling verband gezien, **geen verdenking** op ter zake van door de vereniging gepleegde strafbare feiten. Het OM heeft toen ook **onvoldoende aanknopingspunten** gevonden voor een succesvol verzoek tot ontbinding c.q. verbodenverklaring op grond van artikel 2:20 van het Burgerlijk Wetboek."

Reeds in 2003 schreef Piet Hein Donner (CDA) in antwoord op Kamervragen (mijn nadruk):⁶

"De politie heeft enkele malen gereageerd op meldingen van ongeregelheden op de internet-site van de vereniging. Daarbij zijn **geen strafbare feiten** geconstateerd."

Op 14 oktober 2010 werd Ivo Opstelten (VVD) minister van J&V.⁷ In een brief d.d. 1 juli 2011 vroeg letselschaderegelaar Yme Drost aan Opstelten om het OM op te dragen - bijzondere aanwijzingsbevoegdheid - Vereniging Martijn te vervolgen voor uitlokking of inlichtingen (*tips and tricks*) n.a.v. een specifieke misbruikzaak.⁸ Hij schreef:

"Yme Drost is van oordeel dat met name het Verdrag van Lanzarote, dat onder meer de bescherming van kinderen tegen seksueel misbruik ten doel heeft, Nederland verplicht 'preventief' tegen de vereniging Martijn op te treden."

Dat "Verdrag van de Raad van Europa inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik" trad 1 juli 2010 in werking.⁹ Op 13 juli 2011 werd Drost benaderd door het OM met het verzoek een artikel 12 Sv-procedure te starten:¹⁰

"Yme Drost is afgelopen woensdag benaderd door justitie om alsnog een procedure te beginnen die moet leiden tot de strafrechtelijke vervolging van pedofilievereniging Martijn. [...] „Ik kreeg een telefoontje van de plaatsvervangend hoofdofficier van het arrondissementsparket Rotterdam. Zij vroeg mij of ik een

4 <http://www.om.nl/onderwerpen/zeden/@155837/vereniging-martijn/>

5 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-32500-VI-121.html>

6 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/ah-tk-20022003-1753.html>

7 <https://nos.nl/artikel/2024149-schoon-schip-op-ministerie-van-justitie.html>

8 <https://www.drost.nl/dossier/pedoclub-martijn/minister-opstelten-moet-ingrijpen/>

9 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/trb-2010-156.html>

10 <https://www.tubantia.nl/overig/nieuwe-poging-tot-verbod-pedoclub~a4a14b3e/>

artikel 12-procedure wilde beginnen. Zo ja, dan was haar dringende verzoek dat zo snel mogelijk te doen. Het Openbaar Ministerie vraagt mij eigenlijk om actie te ondernemen tegen een door het OM zelf genomen besluit.””

Op 21 november 2011 deed Gerechtshof Leeuwarden de uitspraak dat het ook hier geen aanleiding zag voor vervolging.¹¹ Dat Vereniging Martijn *tips and tricks* zou hebben gegeven berustte op een misverstand.¹²

Op 22 november 2011 gebeurden twee dingen. Ten eerste vond om 13.30 uur een overleg plaats over Vereniging Martijn, waarbij meerdere personen aanwezig waren van het Parket-Generaal, het ministerie van J&V, en het kantoor van de landsadvocaat.¹³ Zulk overleg vond ook anders plaats, zo bleek in 2019:¹⁴

"De ambtenaren e-mailen aan elkaar dat zij het slotwoord van het OM, het zogenoemde requisitor,^[sic] vooraf zouden willen ontvangen. 'Krijgen we het requisitoir vooraf, zoals in de zaak-Martijn? (Het verbod op pedofielen-vereniging Martijn, red.) Dat zou ik verstandig vinden, dat kunnen jij en X 'meelezen' en waar nuttig opmerkingen doorgeven.”"

Ten tweede schreef Opstelten in een brief dat het juridisch kader ongewijzigd was en hij vooralsnog geen vervolging beval.¹⁵

Twee dagen later, op 24 november 2011, gebeurden weer twee dingen. Ten eerste kondigden het CDA en de ChristenUnie aan samen met een wetsvoorstel te zullen komen om Vereniging Martijn te verbieden.¹⁶ Ten tweede kondigde Herman Bolhaar in het NOS Journaal aan dat het OM een civiele verbodszaak ging starten tegen Vereniging Martijn.¹⁷ Bolhaar was sinds 1 juni 2011 voorzitter van het College van procureurs-generaal,¹⁸ nadat de ministerraad er op voorstel van Opstelten mee had ingestemd om hem voor te dragen.¹⁹ Diezelfde dag, tijdens *Nieuwsuur*, vroeg presentatrice Mariëlle Tweebeeke aan Bolhaar waarom het OM 180 graden draaide:²⁰

Tweebeeke: Wat zijn de nieuwe aanknopingspunten die zich na 18 juni 2011 hebben voorgedaan?

Bolhaar: Afbeeldingen en artikelen op de website van Martijn.

Tweebeeke: Die waren op 18 juni 2011 toch al bekend?

Bolhaar: Voortschrijdend inzicht en de recente veroordeling van de voorzitter van Martijn.

Deze voorzitter had op 13 oktober 2010, de dag voordat Opstelten minister van J&V

11 <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHLEE:2011:BU4940>

12 https://www.norbertdejonge.nl/pdf/Martijn_en_Geert_B.pdf

13 <https://www.om.nl/documenten/publicaties/wob/wob-2020/map/wob-besluit-vereniging-martijn> (Zie het bestand "20111123 - A2.pdf" in "Wob-besluit+vereniging+Martijn+deel+1.zip".)

14 <https://www.parool.nl/nieuws/ambtenaren-wilden-zich-bemoeien-met-pleitnota-om-in-zaak-wilders~b1e62fc3/>

15 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-33000-VI-57.html>

16 <https://www.christenunie.nl/k/n31019/news/view/497576/529030/cda-en-christenunie-komen-met-wetsvoorstel-om-pedoclub-te-kunnen-verbieden.html>

17 <http://nos.nl/video/316394-om-wil-verbod-martijn-via-burgerrechter.html>

<https://www.nrc.nl/nieuws/2011/11/24/openbaar-ministerie-wil-zaak-martijn-voor-burgerrechter-a1450307>

18 <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2017/09/29/herman-bolhaar-wordt-nieuwe-nationaal-rapporteur-mensenhandel>

19 <https://www.mr-online.nl/herman-bolhaar-voorgedragen-tot-voorzitter-van-college-van-procureurs-generaal/>

20 Beelden te bestellen bij Beeldengeluid.nl, maar "Terugluisteren om accuraat te kunnen citeren." wordt door hen niet geaccepteerd - onvoldoende geacht - als aanvraagreden. Ik citeer hier dus *niet*.

werd, huiszoeking gehad, en was op 18 oktober 2011 door de rechtbank veroordeeld wegens kinderpornobezit.²¹

(Terzijde, Bolhaar is sinds 1 februari 2018 de Nationaal Rapporteur van het instituut Nationaal Rapporteur Mensenhandel en *Seksueel Geweld tegen Kinderen*.²²)

Wat was het voortschrijdend inzicht en waar kwam het vandaan, en speelde het strafbare feit van dit bestuurslid zich dan wél *binnen* de vereniging of haar website af? Het antwoord op dat laatste is: nee, geenszins.

Op 29 november 2011 debatteerde de Tweede Kamer over Vereniging Martijn.²³

Opstelten (mijn nadruk):

"De recente veroordeling van de voorzitter van de vereniging voor feiten die **verweven zijn met het doel en de werkzaamheid** van de vereniging, was ook een belangrijk feit voor de uiteindelijke beslissing. [...] Bij bijna elke meeting met het College van procureurs-generaal bespreken wij ook de zaak-Martijn. Dat heeft tot gevolg gehad dat het college ook diepgaand de richting heeft gezocht van het Burgerlijk Wetboek. Dat deed het college altijd al, maar ook gelet op het **gevoel in de samenleving** en de urgentie vond het nu dat de weg naar het Burgerlijk Wetboek kan worden gevoerd. [...] Er wordt continu gekeken naar bestuurders en ex-bestuurders of ze zich gedragen als bestuurders van een vereniging of als individuele persoon. Dat is natuurlijk hier aan de orde. Het zijn telkens de individuele personen die strafrechtelijk vervolgd worden en een veroordeling krijgen. Dat geldt in dit geval ook voor de voorzitter, maar die is **niet** als orgaan, rechtspersoon gerelateerd te herkennen. [...] De veroordeling van de voorzitter speelt daarbij een rol en is ook **baanbrekend** geweest bij het versnellen van de situatie."

Kees van der Staaij (SGP):

"De veroordeling van de voorzitter is kennelijk baanbrekend geweest om toch civielrechtelijk een stap verder te zetten. Waarom is die veroordeling niet baanbrekend geweest om ook strafrechtelijk nog een stap te zetten? Ik begrijp uit de brief dat een belangrijk oriëntatiepunt is of de strafbare gedraging in de sfeer van de rechtspersoon heeft plaatsgevonden. Kennelijk is aangenomen dat dit nu te dun is. Hoe hard is dat gegeven?"

Opstelten (mijn nadruk):

"Dat is een hard gegeven. Dat is door mij gecheckt en dubbel gecheckt en gevraagd. Dat is **niet** te relateren aan de rechtspersoon waarover wij het hebben, de Vereniging Martijn."

Het strafbare feit van dit bestuurslid werd (slechts) aangegrepen om Vereniging Martijn aan te pakken om haar werkzaamheid. Het gevoel in de samenleving werd in die periode gekleurd door: de Amsterdamse zedenzaak,²⁴ seksueel kindermisbruik in

21 <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBHAA:2011:BT9003>

22 <https://www.nationaalrapporteur.nl/over-ons>

23 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20112012-29-24.html>

24 <https://www.nd.nl/nieuws/varia/762592/verdachten-amsterdamse-zedenzaak-voor-rechter>

de Rooms-Katholieke Kerk,²⁵ en het eerder genoemde misverstand omtrent *tips and tricks*. Rest de vraag of het voortschrijdend inzicht dat zich uitte in een aanval op die werkzaamheid meer was dan het "gevoel in de samenleving". Hier is het antwoord: ja, politieke druk.

Sharon Gesthuizen (SP) (mijn nadruk):²⁶

"De minister zegt ook, als ik hem goed begrijp, dat politieke druk er mede voor heeft gezorgd dat het OM nu deze keuze heeft gemaakt. [...] De **politieke druk als gevolg van de maatschappelijke druk** heeft dus uiteindelijk wel zin gehad."

Madeleine van Toorenburg (CDA) (mijn nadruk):²⁷

"Omdat de minister en het OM in Nederland maar niet tot aanpak van de vereniging wilden komen, heeft mijn CDA-collega Pieter Omtzigt afgelopen donderdagmiddag [24 november] samen met de fractievoorzitter van de ChristenUnie aangekondigd om met een initiatiefwetsvoorstel te komen, om het Verdrag van Lanzarote steviger in onze wetgeving te verankeren. **Vrijwel direct daarna** mochten wij vernemen dat het OM de civiele rechter zal verzoeken de Vereniging Martijn te verbieden en te ontbinden."

In het NRC-stuk *Hoog spel rond verbod pedofielenclub Martijn* staat erover:²⁸

"Meer aannemelijk is dat het kabinet het initiatief wil houden bij het dempen van de groeiende onrust over pedofilie in de samenleving. En het OM zich op het laatste moment dienstbaar toonde."

De politieke druk richtte zich niet enkel op het OM, maar ook op rechters.

Opstelten (mijn nadruk):²⁹

"Natuurlijk is met een verbod niet alles opgelost. [...] Ook al doet de rechter de uitspraak **die wij in de Kamer allemaal hopen**, dan nog is de problematiek helemaal niet opgelost."

Opstelten werd zelf ook onder druk gezet, onder meer door een motie van Khadija Arib (PvdA):³⁰

"[...] verzoekt de minister van Veiligheid en Justitie om van zijn aanwijzingsbevoegdheid gebruik te maken om het OM op te dragen om Vereniging Martijn strafrechtelijk te vervolgen [...]"

Bij dit soort zaken is het probleem niet dat de rechter 'eigen' opvattingen aan zijn beslissing ten grondslag legt, maar dat de wettelijke grondslag door politieke druk wordt gevonden door te anticiperen op komende wetgeving, en dat de wetgever dan bepaalt of vrijheidsrechten het onderspit moeten delven.

25 <https://www.omroepbrabant.nl/nieuws/1057277/onderzoeksrapport-commissie-deetman-te-downloaden>

26 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20112012-29-24.html>

27 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20112012-29-24.html>

28 <https://www.nrc.nl/nieuws/2011/11/28/hoog-spel-rond-verbod-pedofielenclub-martijn-12116616-a180190>

29 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20112012-29-24.html>

30 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-33000-VI-59.html>

Ik heb dit zelf van dichtbij meegemaakt:³¹

"[...], zal ik daarvoor een regeling treffen in de Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek, zo schrijft de minister. Plasterk kiest met de brief de kant van de Universiteit Leiden, die De Jonge niet toe wil laten op de opleiding Pedagogiek. [...] De Jonges advocaat Alwin Klein heeft de brief nog niet gelezen. Wel wijst hij erop dat zelfs als de Norbert-wet wordt aangenomen, de afwijzing voor dat moment plaatsvond."

In de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek staat ondertussen:³²

"[...] student door zijn gedragingen of uitlatingen blijk heeft gegeven van ongeschiktheid [...]"

De opmerking van mijn advocaat was wat naïef. Direct nadat Ronald Plasterk zijn plan had geopenbaard, waren voor mij eigenlijk alle kansen verkeken.

In 2019 stelde het College voor de Rechten van de Mens (mijn nadruk):³³

"Personen met een pedofiele geaardheid kunnen derhalve per definitie geen bescherming ontlenen aan het begrip 'seksuele gerichtheid'. Immers, indien zij in de vorm van (seksuele) gedragingen **concrete uiting** geven aan hun geaardheid maken zij zich schuldig aan een strafbaar feit (artikelen 244 en 245 Wetboek van Strafrecht)."

De consultatie van het gerelateerde concept-wetsvoorstel sloot pas op 30 november 2020.³⁴

Op 10 juni 2011 was Fred Teeven (VVD), staatssecretaris van J&V, de 'rechter-plaatsvervanger':³⁵

"Ik ga ervan uit dat de rechters zullen anticiperen op komende wetgeving, en heb dus goede hoop dat dit voor de ouders kan worden gerealiseerd', aldus Teeven."

De rechter kwam met een theatervoorstelling,³⁶ alsook de wrakingskamer.³⁷

Het OM zal in 2021 een strafzaak tegen mij starten omdat ik een pro-pedoactivist ben en bestuurslid van politieke partij PNVD. Ik ga me niet (laten) verdedigen in de rechtszaal, want dat zou zinloze deelname zijn aan theater. De uitkomst van het proces hangt enkel en alleen af van of de wetgever voet bij stuk zal houden, want dat is waar het OM en de 'hoge' rechters naar zullen kijken. De VVD heeft laten weten koste wat kost de PNVD kapot te willen maken.³⁸ Waarschijnlijk is zodra het wetsontwerp van de Wet op de politieke partijen in consultatie gaat duidelijk hoe het OM en de Hoge Raad zullen oordelen over het bestaansrecht van de PNVD. Dan krijgen we de selectieve interpretatie waarover de rechtsgeleerden schreven. De

31 <http://archieff.mareonline.nl/artikel/0708/23/0503/>

32 <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005682/2020-08-01>

33 <https://mensenrechten.nl/nl/oordeel/2019-116>

34 <https://www.internetconsultatie.nl/awgbseksuelegerichtheid>

https://www.norbertdejonge.nl/pdf/Wetswijziging_aangaande_seksuele_gerichtheid.pdf

35 <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/teeven-spreekrecht-ouders-in-zedenzaak~b71f35b0/>

36 <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/spreekrecht-voor-ouders-in-amsterdamse-zedenzaak~b8897178/>

37 <https://www.ad.nl/binnenland/wrakingsverzoek-zedenzaak-robort-m-afgewezen~a7d85515/>

38 <https://www.telegraaf.nl/nieuws/255990079/pedo-s-geen-politiek-podium-bieden>

<https://wnl.tv/2020/10/02/vvd-wil-dat-pedofielen-zich-niet-meer-verkiebaar-kunnen-stellen/>

<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kv-tk-2020Z16436.html>

huidige wetgever is ongegeneerd fascistisch, dus ik ben bang dat de vrijheidsrechten het voor de zoveelste keer zullen ontgelden. De wetgever wil het uiten van meningen die hij niet deelt verbieden, want dergelijke uitingen beïnvloeden mensen en zo'n werkzaamheid past niet bij het ideale rechtsstelsel van de wetgever. Het OM en de 'hoge' rechters zeggen slechts: "Amen!"

Als de hoogste rechtsprekende instantie in Nederland haar besluit om Vereniging Martijn te verbieden letterlijk onderbouwt met *think of the children*³⁹ retoriek,⁴⁰ dan weet ik toch genoeg over de rechtelijke macht in Nederland. Het valt niet serieus te nemen, en ik heb er geen vertrouwen meer in.

39 https://en.wikipedia.org/wiki/Think_of_the_children

40 <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:HR:2014:948>